

110 VUOTTA

SATAKUNNAN
NUORISOSEURATYÖTÄ

HISTORIIKKI
Laatinut Rauni Virtanen

SATAKUNNAN NUORISOSEUROJEN LIITTO 110 vuotta Pohjois-Satakunnan Nuorisoseurojen keskusseura 100 vuotta

Nyt, 2000-luvun alkukymmenellä on Suomenmaassa nuorisoseuroja runsaat 800, niillä taloja – joko omia tai yhteisomistuksessa – noin 600. Satakunnassa on vastaavasti tällä hetkellä toimivia nuorisoseuroja täsmälleen 51, niillä on omia taloja 25, yhteisomistuksessa 11, yhteensä 36 taloa.

Koko Suomessa on nuorisoseuroissa jäseniä runsaat 70 000, Satakunnan piirissä tarkasti sanoen 5064.

Kun nuorisoseurajärjestö nykyään jakaantuu 17 keskusseuraan eli piirijärjestöön, niin yhtenä niistä Satakunnan Nuorisoseurojen Liitto on jäsenistöltään hivenen keskivertoa suurempi, samoin hengissä olevia seuroja on sen alueella hiukan keskimääräistä enemmän, ja alueen seurantalot ovat säilyneet keskimääräisesti koko maata ajatellen.

Suosituimmat harrastusalat nuorisoseurojen piirissä ovat

- liikunta 30 %
- kansantanssi 20 %
- muu tanssi 12 %
- teatteri 16 %
- muut sekalaiset alat 22 %

Olettaa sopii, että Satakunnan piirissä jakautuma on samantapainen.

Ennen oli kumminkin toisin. Yleisesti ottaen nuorisoseurojen sivistys- ja valistusharrastuksiin ohjaava tehtävä on siirtynyt vuosikymmenien saatossa perustetuille kouluille ja muille laitoksille. Myös painotukset ovat olleet ennen vallan toiset esimerkiksi tanssin, teatterin ja liikunnan suhteen.

Minkälainen on Satakunnan Nuorisoseurojen Liiton pitkä menneisyys?

ALKU

Nuorisoseurajärjestön syntyaikoina ja jo 1860-70-luvuilla nousi esiin valistuneita mielipiteitä, joiden mukaan "laulannon, soitannon, luentojen, puheiden ja lausunnon ynnä erittäin kilpailujen vaikutus vieroittaa rahvasta pirteissä hyppimisestä ja viinanjuonnista". Raittiusliike oli voimissaan 1870-luvulta lähtien.

Tuossa jo ilmenevät nuorisoseuraliikkeen aatteelliset pääpiirteet.

Satakunnassa nuorisoseuraliike alkoi vaikutuksensa 1880-luvun alussa, Kauhavan seuran esimerkistä, "kansallisen omantunnon velvoittamana kansan herättämis- ja valistustarkoituksessa". Ensimmäinen satakuntalainen nuorisoseura syntyi "Nuorison yhdistys" -nimisenä Kauvatsalla vähäväkisessä (11 henkeä) kokouksessa 3. syyskuuta 1882. "Tarkoituksena oli siveellisen ja kansallisen yhteishengen kannattaminen ja virkistäminen ja sivistyksen kohottaminen." Tähän yhdistykseen hyväksyttiin aluksi vain miehiä jäseniksi, mutta jo toisena vuonna naisetkin pääsivät mukaan. (Yleensäkin nuorisoseuroissa oli vuosikymmenien ajan selvästi enemmän mies- kuin naisjäseniä – naisia ehkä kotoiset velvollisuudet estivät riennoista.)

Uranaukaisijoina toimivat usein opettajat.

1880-luvulla syntyi 16 seuraa, seuraavalla vuosikymmenellä runsaasti saman verran lisää. 1800-luvun loppuvuosina Suomessa kävi koulua vain 29 prosenttia nuorista, joten valistustehtävää riitti. Joskus into omaehtoiseen kasvatukseen oli valtava; esimerkiksi Kiikassa syntyi ensiksi lehti – Kehittäjä nimeltään – sitten vasta perustettiin seura.

Jo syyskuussa 1886 Kauvatsan nuorisoseuran johtohahmo opettaja W.Oksanen esitti ajatuksen, että "Satakunnan useamman seurakunnan nuorison keskuuteen pitäisi perustaa yhteinen yhdistys". Seurakunnalla tarkoitetaan tässä nuorisoseuraa.

Seurojen yhteistoimintaan oli tarvetta, ja Oksasen aluksi vastakaiutta jäänyt ehdotus on Liiton alkusolu. Ensimmäiseksi nuorisoseurapiiriksi oli syntynyt edellisenä vuonna 1885 Etelä-Pohjanmaan Nuorisoseura. Länsi-Suomen kansanopiston perustaminen Huittisiin v. 1892 antoi sittemmin tukea nuorisoseuratoiminnalle, ja seurojen yhteistoiminnan virallistamista keskusjärjestön kautta oli käsitelty myös Satakuntalaisessa osakunnassa.

PIIRIJÄRJESTÖN PERUSTAMINEN

W.Oksanen oli todennut kokouskutsussaan: "Itsetietoisuus, itsetajunta on nuorisossa kasvanut. Itsetietoinen henki ei voi sulkeutua itseensä. Nuoriso olisi johdatettava harrastamaan siveellisiä pyrinnoita, tekemään oikeutta, noudattamaan totuutta. Tämä menestyy parahiten siten, että nuoriso itse omassa keskuudessaan ryhtyy sitä valvomaan. Mutta se edellyttää yhteistoimintaa." Kokous oli koolla 3. lokakuuta 1886, ja tulevalle piirille saatiin laadituksi säännöt. Ne piti vielä käyttää Keisarillisen Senaatin synnättävänä. Sieltä säännöt aikanaan palasivat ilman hyväksymismerkintää pienen muotovirheen takia.

Yhteistoiminta-ajatus kuihtui; sitä kyllä pohdittiin kokouksissa, mutta valmista ei tullut. Oksanen päättelikin masentuneena: “Yleisössä eikä varsinkaan nuorisossa ei ole sitä sivistyksen tarvetta ja sen edistämisen halua kuin olisi edellytetty. “Yritys sammui, ja ilmeisesti myös aidosta satakuntalaisesta kateudesta, koska keskusyhdistyksen kotipaikkakunta olisi päässyt “kunniapaikalle” muihin nähden. Ehkä myös päämäärän epäselvyys aiheutti innon puutetta, sillä ilmeisesti ei ollut vielä tarkoitus perustaa varsinaista keskusseuraa. Joka tapauksessa ajatuksen sammahtaminen oli vahinko, koska tästä aiheutui Satakunnan pohjoisalueen seurojen liittyminen Etelä-Pohjanmaan Nuorisoseuraan ja myöhempi Satakunnan alueen vuosikymmeniä jatkunut jakautuminen kahdeksi piiriksi, Pohjois-Satakunnan Nuorisoseurojen Keskusseuran ja Satakunnan Nuorisoseurain Liiton alueiksi.

Mutta kun kymmenen vuotta oli kulunut, tuli jälleen Kauvatsalta vuonna 1896 aloite Satakunnan nuorisoseurojen yhteistoiminnan järjestämiseksi.

Raumalla kesäkuun 8. ja 9. päivänä v. 1897 pidetyssä, virrenveisuulla ja rukouksella aloitetussa ja lopetetussa kokouksessa päätettiin perustaa Satakunnan Nuorisoseurain Liitto, ja myös säännöt hyväksyttiin. Edustajia oli kymmenestä seurasta sekä Satakunnan ylioppilaiden yhdistyksestä (osakunnasta). Alkuun liiton alue oli epämääräinen, mutta kymmenen vuotta myöhemmin, 1907, määrättiin sen rajoiksi Satakunnan maakunnan rajat.

Samalla vuodella pohjoisen Satakunnan seurat perustivat oman keskusseuransa, ja pitkä alueellinen hajaannus sinetöitiin.

Alkuaikojen toiminta kompuroi. Liiton ensimmäisten sääntöjen E.N. Setälän mukaan juttaama 12.§ oli yksi hankaluuksien aiheuttaja. Pykälä kuului näin: “Liiton ja siihen kuuluvien seurojen julkisia juhlia älköön pidettävä pyhä ja juhlapäivinä. Väkijuomat ovat juhlista ja kokouksista kerrassaan kielletyt.” Liiton henki tuntui kovin ahtaalta. Lisäksi oli seuroille säädetty velvollisuudeksi lähettää edustajansa liiton kokouksiin, ja laiminlyönnistä luvattiin säännöissä seuran erottaminen liitosta. Punkalaitumen nuorisoseuran edustaja ottikin myöhemmin esille sen tosiasian, ettei maaseudulla ollut vapaisiin harrastuksiin aikaa muutoin kuin pyhäpäivinä korkeintaan. Pitäisi silloin edes tarjota rahvaalle tilaisuuksia sivistykseen. Pyhäpäiväpykälä riiteli käytännössä myös liiton ja seurojen tähdentämää tasa-arvoisuuden ideaa vastaan.

Vuonna 1901 Satakunnan Nuorisoseurain Liitto yhdistyi valtakunnalliseen Suomen Nuorison Liittoon.

HANKALA ALKU

Satakunnan Nuorisoseurain Liiton toiminta pääsi alkuun kankeasti. Ensimmäinen yhteinen kokous pidettiin Porissa Raittiusseura Alphan juhlasalissa kesäkuussa 1898. Vain kuudesta seurasta oli edustajat lähetetty. Seuraavina vuosina jouduttiinkin toteamaan valitellen, että perustamisestaan lähtien yhdistys oli saanut osakseen “odottamatonta kylmyyttä”. Sääntöjen 10. pykälän säätämä edustajan lähettämispakko (1 edustaja 60 jäsentä kohti, 2 edustajaa 60 – 120 jäsentä kohti jne.) sekä 12. pykälän juhlienpitokielto pyhisin olivat karsastavaan

suhtautumiseen ilmeisinä syinä. Toisaalta valiteltiin alemman rahvaan sivistystahdon puutetta, mutta myös oppineemman väen pysyttäytymistä poissa seurojen toiminnasta.

Lopulta joulukuun viime päivinä vuonna 1906 jarruttava 12. pykälä poistettiin kokonaan, ja liitto pääsi toimimaan eteläisen Satakunnan alueella pian varsin näyttävin tuloksin.

Samoilla vuosin pohjoisen Satakunnan alun perin Etelä-Pohjanmaan Nuorisoseuraan liittyneet muutamat seurat päättivät perustaa oman yhteistyöelimen, piirin. Niinpä Noormarkussa pidetyssä kokouksessa kesäkuussa 1907 perustettiin Pohjois-Satakunnan Nuorisoseurojen Keskusseura. Tähän kokoukseen oli kuusi seuraa lähettänyt edustuksensa. Yleensä tähän keskusseuraan kuului sitten vaihtelevasti 13 – 15 seuraa.

Parin alkuvuosikymmenen toiminta oli muutaman virkeän seuran, esimerkiksi Kankaanpään sekä Karvian seurojen varassa. Matkat olivat pitkiä, tiet kurjia, olosuhteet yleensä erämaisemmat kuin Etelä-Satakunnassa. Seitsemän vuoden yhteistoiminnan jälkeenkään ei seuroja kuulunut Pohjois-Satakunnan keskusseuraan kymmentä enempää.

Vuonna 1915 Suomen Nuorison Liitto lähetti neuvojan kiertämään tarkastajana Pohjois-Satakunnan Nuorisoseurojen Keskusseuran aluetta. M.E.Mäki Nurmosta, Etelä-Pohjanmaan Nuorisoseurasta suostui tähän tehtävään. Hän kiersi 18 päivän ajan ja kävi 17 eri kohteessa talvisessa Pohjois-Satakunnassa. Keskimäärin hänellä oli noin 80 kuulijaa päivää ja kohdetta kohti; huomattavin joukko kokoontui pohjoisimmassa kohteessa eli Karviassa, 120 kuulijaa. Matkan tehtyään kiertävä neuvoja kommentoi kokemaansa seuraavasti: "Vaikka nuorisoseuratoiminta onkin Pohjois-Satakunnassa ottamassa vasta ensi askeleitaan, saattaa se läheisessä tulevaisuudessa muodostua voimakkaaksikin kansanliikkeeksi."

Kankaanpään kansanopiston olemassaolo oli nuorisoseuratoiminnalle tärkeä tukipylväs.

Vuonna 1917 toiminta edelleen oli yleisilmeeltään vaisuhkoa. Oma talo oli vain neljällä piirin seuroista. Tässä tilanteessa Suomen Nuorison Liitto viimein vuonna 1918 kehotti keskusseuraa hajaantumaan niin, että sen alaseurat soveltuvien osin liittyisivät joko Etelä-Pohjanmaan Nuorisoseuraan tai Satakunnan Nuorisoseurain Liittoon. Kehotus kumminkin lisäsi yhtäkkiä vettä myllyyn ja nosti uhoa. Ryhtiliike aiheutti mm. sen, että vuonna 1919 piirin nimikin muutettiin Pohjois-Satakunnan Nuorisoseura ry:ksi – vaikkakin tavallisessa puheessa aina vielä 1970-luvullakin esimerkiksi Karviassa käytettiin keskusseura-nimitystä.

Pohjois-Satakunnan nuorisoseurojen oma piiriorganisaatio eli sitten reippaasti vielä 50 vuotta itsenäisenä, taistellen alkuun viinan salapolttua ja nuorison tanssikuumetta, myöhemmin välinpitämättömyyttä vastaan ja kulttuurin muutoksien kuohuissa, tietyillä harrastusaloilla menestyenkin.

Eteläisessä Satakunnassa nuorisoseuroja oli enimmillään vuosisadan alkupuoliskolla eli ennen sotia 1920-luvun taitteessa noin 50, vuonna 1931 enää 36.

Oman talon hankkiminen oli seurojen suuri päämäärä alkuvuosikymmeninä. 1920-luvun taitteessa taloja oli 20 seuralla. Monet talot muuttuivat jo 1930-luvun alussa yhteistaloiksi. Kiinteistön ylläpito ja kunnostus oli monelle seuralle ylivoimaisen raskas tehtävä. Taloissa näkyvä omaisuusmassa myös kiinnosti muita paikkakuntien yhdistyksiä, jotka olivat vailla kokoontumistiloja. Monet vanhoista nuorisoseurantaloista olivat ja ovat yhä 2000-luvulla erinomaisen komeita, joskin joitakin on myyty, purettu tai jouduttu aikojen vaiheissa jättämään rappiolle.

PIIRI-IDEA

Nuorisoseuraliikkeen alkuvuosikymmeninä syntyi ajatus lähekkäin sijaitsevien seurojen muodostamista nuorisoseurapiireistä. Sanalla ei siis tarkoiteta keskusseuraa eli liittoa. Tämä ajatus sai alkunsa seurojen epävirallisesta ohjelmavaihdosta ja vierailuista toisissaan.

Iso Etelä-Pohjanmaan Nuorisoseura järjesti vuonna 1908 alueellaan virallisen piirijaon. Liikenneyhteyksien ja tuttavuuden toisiinsa liittämät seuramat, yleensä kolmesta 15:een seuraan, muodostivat piirin. Pohjois-Satakunnan nuorisoseurat olivat luontevasti omana piirinään.

Samana vuonna ehdotettiin myös Satakunnan Nuorisoseurain Liiton alue jaettavaksi toimintapiireihin. Niitä muodostuikin aluksi neljä. Näillä oli omat säännöt, piiripäivät ja piirisihteeri.

Tällaisen nuorisoseurapiirin katsottiin olevan mukava väliaste seurojen ja keskusseuran välillä. Uskottiin siinä toiminnassa kasvavan työntekijöitä maakuntatasolle. Piirit pitivät pari kokousta vuodessa sekä kesäjuhlan, kilpailuja ja näyttelyitä. Kokouksiin kuului ehdottomasti keskustelukysymys sekä iltama: soittoa, laulua, lausuntaa, teatteria, kerrontaa, puheiden pitoa ja kotiseututietoa, joissa kaikissa oli kilpailu. Pyrkimyksenä oli ulottaa tällainen piirijako myös seurojen sisään, kylätasolle saakka. Esimerkiksi Karviassa tällainen pantiinkin alulle 1910-luvun innostuksessa, ja se toimikin kohtalaisesti jonkin aikaa. Tarkoitus oli aktivoida kuukausikokouksia ja selkiyttää ja jakaa iltamien ohjelmanvalmisteluvastuuta. Mutta yleisesti tämä piiritoiminta ei oikein ottanut tulta ja ilmeisesti sammui epämääräisyyttään. Energiaakaan ei kai riittänyt monen tason toimintaan.

LIITON ELI PIIRIJÄRJESTÖN ELI KESKUSSEURAN TEHTÄVÄ

Keskusseurat synnytetttiin kaikkialla maakunnallisiksi nuorisoseuratyön yhdistäjiksi ja johtajiksi.

Piirijärjestön oli (ja on) tarkoitus olla oman alueensa seurojen yhdyssiteenä. Seuroja on siten palveltu vapaaehtoistoimintaa edistäen sekä järjestäen harrastustoimintaa tukevaa koulutusta ja tapahtumia. Piirijärjestö on myös tarkoitettu antamaan alueensa seuroille ohjausta ja neuvontaa esimerkiksi seurantalojen ylläpito-ongelmissa. Onhan piirillä esimerkiksi edelleen sanansa sanottavana silloin, kun seura päättää omaisuutensa myynnistä.

Tärkeä tehtävä on ollut ja edelleen on kerätä ja järjestää alaosastojen eli maakunnan seurojen toimintatiedot. Keskusseura vaikutti ennen väkevästi myös vuosikokousten, vuosijuhlien ja luentojen kautta. Nuorisoseuraliikkeen alkuvuosikymmeninä järjestettiin luentopäiviä, opetuskursseja sekä lähetettiin alueelle kiertäviä neuvoja. Lähetettiin seuroille kiertokirjeitä ja julkaistiin vuosikirjoja. Tällä kaikella oli suurta merkitystä ennen nykyisen maailman ylihyökyvää mediatulvaa. Nykyhetkellä puhutaan myös verkostoitumisesta, alueellisesta edunvalvonnasta sekä hanketoiminnan tukemisesta. Tehtävää on riittänyt ja riittää yhä.

Yleinen ongelma Satakunnan keskusseurallakin on kautta aikojen ollut, millä tavoin seuroilta saataisiin vuosikertomukset niin aikaisin, että niissä olevat tiedot ennättäisivät piirijärjestön tilastotalukoihin. Keinoksi keksittiin jo ennen kännyköiden aikaa sihteerin toimittama ”kiihkeä karhuaminen”. Samaa keinoa on kautta vuosien ollut pakko käyttää myös liiton jäsenmaksujen, vanhalla nimellä ”vuosiveron”, suoritusten nyhtämiseksi jäsenseuroilta piirille.

110- toimintavuosi on kuitenkin osoittautunut näiden toimien osalta hyvin hoidetuksi.

LIITON TOIMIELIMET

Satakunnan Nuorisoseurain Liittoa (kuten myös Pohjois-Satakunnan Nuorisoseurojen Keskusseuraa) johti alusta, samoin kuin nykyään, johtokunta. Alusta saakka pidettiin tähdellisenä, että johtokuntaan valitaan käytännöllisessä nuorisoseuratyössä olevia ja alueen eri puolilta tuntevia henkilöitä.

Satakunnan piirijärjestöä onkin eri tehtävissä johtanut huomattava joukko merkittävässä yhteiskunnallisissa asemissa olleita henkilöitä, joiden nimiä ei tässä historiikissa kuitenkaan luetella. Johtokunnan sekä toimihenkilöitten ja eri toimikuntien jäseninä olleitten nimilistat ovat arkistoissa ja niiden julkaiseminen vaatisi erillisen matrikkelin.

Johtokunnalla oli kunnianarvoisa puheenjohtaja, mutta alkuvuosien tärkein henkilö oli sihteeri, jolla oli suorastaan keskuseuran ”toimitusjohtajan” – nykykielellä kaiketi toiminnanjohtajan – asema. Jos keskusseura oli maakunnan nuorisoseuraelämän sydän, sihteeri oli sen valtimo, todetaan vanhoissa toimintakuvauksissa. Sihteerin tehtävänä oli ensinnäkin kirjeenvaihto – tiedotukset, kiertokirjeet, henkilökohtainen neuvonta. Välineinä olivat vanhaan aikaan oma käsiala, ehkä mekaaninen kirjoituskone, kalkkeeripaperit, posti.

Alueen puhujakyvyistä piti pitää luetteloa, jotta seurojen juhliin saatiin puheenpitäjiä – tämä ei olisi hullumpi idea nykypäiväiseen käyttöönkään. Vuositalastot oli tehtävä (apuna ehkä mekaaninen käsinveivattava laskukone) ja ne piti huolehtia vuosikirjaan. Taloutta sihteerin oli hoidettava huolehtimalla keräysten, kesäjuhlien ja iltamien sekä nuorisoseurojen ”kannatusveron” tulouttamisesta piirille.

Sihteerin työ oli sivutoiminen aina vuoteen 1944 asti. Apuna hänellä tosin oli ns. pieni toimikunta (puheenjohtaja, rahastonhoitaja sekä sihteeri itse) ja liuta valiokuntia. Näitä koottiin vaihtelevia teemoja varten: ainakin kotiseutu-, musiikki-, urheilu-, kotiopinto-, käsityö-, siveellisyys-, raittius-, Martta-, tuberkuloosi-, eläinsuojelu-, julkaisu-, heimo- ja kansallisuus-, retkeily- ja jälleenrakennusvaliokunnat ovat toimineet. Niissä oli noin puolenkymmentä jäsentä, ja kunkin vuosikymmenen historialliset vaiheet näyttäytyvät niiden aiheissa. Nykyään toimikuntia on vain muutama, kuten teatteri- ja tanssitoimikunnat. (Juhlava valiokunta-nimitys on melkein unhoon jäänyt.) Lisäksi ennen, kuten nykyäänkin, on perustettu tarpeen mukaan tilapäisiä toimikuntia esimerkiksi juhlien järjestelyä varten.

LIITON VAIKUTUS ALUEELLA

Satakunnan Nuorisoseurain Liitto piti alueensa seuroissa yllä aatteellisuutta. Se tarjosi teemoja toiminnan virikkeeksi; esimerkiksi tarjottiin järjestettäväksi kieltoalakijuhla sekä erilaisia kulttuuriaiheita. Raittiusaate oli korkeassa kurssissa, se oli liikkeen lempilapsi, ja liitolla olikin useimmiten siveellisyys- ja raittiusvaliokunta asian ajamista varten.

Liiton toiminnan henki oli alkuvuosina todella ahdas ja vakava. Mutta vähitellen pidettiin suotavana järjestää nuorisolle viattomia ja siveellisesti moitteettomia huveja. – Todettakoon, että nuoriso-käsite sisälsi satasen vuotta sitten yleensä rippikoulun käyneet ja sitä vanhemmat ainakin kaksiinkymmeneen saakka. Ja nuorisoseuroihinhan kuului alusta alkaen kaikenikäisiä, myös ikäihmisiä.

Liitto kiinnitti suurta huomiota neuvontaan ja ohjaajakurssien järjestämiseen. Seuroissa järjestettiin veistokursseja, urheilun- ja naisvoimistelun ohjaajakursseja, säilöntäkursseja, naisten käsityön ja kotiopintojen ohjaajakursseja, kotiseutukursseja, näytelmäkursseja... Liitolla oli kirjoissaan kiertäviä neuvoja, ohjaajia ja virkailijoita. Palkkakustannukset lankesivat ohjaajan tilanteelle seuralle.

Alusta pitäen Satakunnassa pyrittiin nuorisoseuratyötä liiton taholta ohjaamaan useille aloille, jotta nuorisolla olisi tilaisuus eri paikkakunnilla valita harrastuksensa mukaisia toimintamuotoja. Erityisesti kukoisti käsityöharrastus ja ompeluseuratoiminta. Isoja ja komeita näyttelyitä koottiin esimerkiksi talvipäiville.

Kotiseututyön harrastus oli 1900-luvun alussa Satakunnan nuorisoseuroissa ja liitossa mahtavaa. Aloite syntyi vuonna 1902. Ensiksi järjestettiin piirileikkilaulujen keräyskilpailu – myös omaan tarpeeseen, koska varsinainen tanssi oli pannassa, mutta piirileikki sen sijaan sallittiin seurojen iltamissa. Keräyksen tuottama runsas materiaali julkaistiin kokoelmana myytäväksi. Kotiseututyötä varten liitossa oli tietenkin kotiseutuvaliokunta vuodesta 1912 alkaen, ja harrastus jatkui innokkaana aina 1930-luvun loppuun ja sotavuosiin saakka. Liitto järjesti kotiseudullisia nuorisoseurapäiviä valtavine näyttelyineen mm. vuosina 1913 – 14. Syntyi lähes tieteellisellä tarkkuudella tehtyjä tutkielmia ja kansantapojen keräelmiä. Näin koottiin satakuntalaisen perinteen ja asutushistorian kokoelmat, ja sisällissodan järkytyksistä huolimatta kotiseudulliset nuorisoseurapäivät jatkuivat – ainakin yhdedtoista (11) sellaiset järjestettiin.

Satakunta-Arkistossa kotiseutukokoelmat ovat olleet sijoitettuina 1980-luvulta lähtien. Kokoelmat sisältävät suuren määrän äärettömän mielenkiintoista aineistoa, ja on sääli, että sitä harvoin kukaan käy tutkimassa (amanuenssi Jouko Rädyn lausunto).

Vuoden 1918 lopulle tultaessa Satakunnan Nuorisoseurain Liiton alueelle oli syntynyt yli 60 seuraa, mutta vain 40 oli lähettänyt toimintakertomuksensa piiriin. Sisällissota aiheutti muutoksia ilmapiirissä. Huvielämän veto oli sodan jälkeen kova, mutta nuorisoseurojen ohjelma oli entinen – “herättää ja vireilläpitää kansassa ja sen nuorisossa kristillisyyden ja isänmaanrakkauden elähyttämää valistuksen harrastusta”. Sota oli paljastanut suuria yhteiskunnallisia ongelmia. Mutta seuroissa pidettiin siveellisyydesitelmää innolla. Nuorisosta tahdottiin myös kasvattaa avarakatseisia, valistuneita kansalaisia. Yhteiskunnallisia keskustelulerhoja syntyi, harrastettiin kotiopintoja.

Satakunnan Nuorisoseurain Liitto eli ristiriitaista aikaa 1920 – 30 –luvulla. Nuorisosta taisteltiin: poliittiset järjestöt ja esimerkiksi vaikutusvaltaiseksi noussut suojeluskunta vetivät nuoria puoleensa. Raiittiuskysymyksessä oltiin edelleen ehdottomia – eri asia on, mitä syvien metsien kansa tai “kovaa teetä” ravintolassa tilaava kaupunkilainen teki.

Liitossa alettiin järjestää suosituksi tulevia näytelmäkilpailuja ja erikoisjuhlia, kuten äitienpäiväjuhlia sekä Kivi- ja Kalevala-juhlia. Heimokansa-aate ilmeni mm. siinä, että järjestettiin eestin kielen kursseja. Tanssiin suhtauduttiin edelleen täysin kielteisesti. Tämäkin lienee yhtenä syynä siihen, että liittoon kuuluvien seurojen lukumäärä koko 1920-luvun ajan oli laskusuunnassa. Juuri ennen sotaa tilastonsa antoi 36 seuraa, joissa oli keskimäärin 55 jäsentä. Jo 1930-luvulla vaikutti maaltapako, jota pula-aika vauhditti. Nuorisoseurat menettivät jäsenistöään. Sen verran seurojen oli aatteestaan myödyttävä, että nuorisoseurojen taloissa annettiin järjestää tansseja, mutta seurat itse eivät niitä vielä panneet toimeen. Vuokratuloja talostaan seurat toki tarvitsivat.

SOTIEN JÄLKEINEN AIKA

Jatkosodan aikana seurojen lukumäärä Satakunnassa oli 35, mutta vuonna 1944 tilastonsa lähetti vain 23 seuraa. Sodan aikana liitto tähdensi seuroilleen sitä, että rintamalla olevia nuorisoseuralaisia muistettiin kirjein ja paketein.

Runsas siirtoväki koetettiin jo välirauhan aikana ja sitten sodan jälkeen saada mukaan seuroihin. Liitto ohjasi seurojen sotakummikerhoja, ja seuroilla oli kummilapsia. “Läheisen ja luottavaisen mielialan” luominen paikkakuntalaisten ja Karjalan siirtolaisten välille oli nuorisoseurojen tehtävä, ja siinä yleensä onnistuttiinkin melko hyvin. Monella paikkakunnalla nuorisoseurantalo oli evakkojen ensimmäinen majapaikka saapumisen jälkeen – näin esimerkiksi Pohjois-Satakunnan Karviassa.

Yhdistyksiä oli valtava määrä, kilpailu siis kova osallistujista. Se häiritsi perinteistä nuorisoseuratyötä, aatteellisuus ei oikein vetänyt. Mutta juhlat ja huvi-iltamat tuottivat nuorisoseuroillekin hyvin. Rahaa oli, vaikkei tavaraa, yhdessäolo veti. Liiton taloudellinen asema parani huomattavasti. Ja nyt seurasi nuorisoseurojen toiminnassa ja liiton asemassa oikea aallonharja. Vuonna 1945 Satakunnassa oli yhtäkkiä 57 toimivaa seuraa, näissä

6850 jäsentä. Seurojen lukumäärä sitten nousi aina 1960-luvun alkupuolelle asti. Liiton toiminta oli vilkasta. Esimerkiksi vuonna 1949 Liitolla oli toiminnanjohtaja, toimistonhoitaja, 6 neuvojaa, 4 voimistelunohjaajaa, 6 näytelmäohjaajaa, sivutoiminen musiikinohjaaja (Aimo Tammivuori), kirjanpitiäjä ja opintosihteeri. Valiokuntia oli kymmenen. Lisäksi liitolla totta kai oli sihteeri.

Liiton toimisto sijaitsi esimerkiksi vuonna 1948 Eurajoella, arvatenkin sihteerin kotona. Sitten toimisto oli sijainnut Kokemäen Risteen kylässä, asemapäällikkö Jahnukaiselta vuokratusta huoneustossa. Täältä siirryttiin tarkalleen sanottuna 1. päivänä lokakuuta 1950 aivan omaan, vastuudesta rakennettuun taloon Peipohjaan. Velkaa oli talosta 1 450 000 markkaa, mutta ajan tapaan jälleenrakennuksen innossa saatiin runsaita lahjoituksia eri liikkeiltä (mm. Kyttälän sahalta vuorilaudat) sekä seuroilta paljon esineistöä. Peipohjan talossa asui myös toiminnanjohtaja. Liiton toimisto piti talossa majaa toistakymmentä vuotta. Sitten rakennus myytiin kertoman mukaan kansanopistolle, ja toimisto muutti keskeisempään seutuun, Poriin. Vuodesta 1964 toimisto sijaitsi Porin keskustassa Eteläpuisto 9:ssä, palomestari Asser Salolta vuokratusta huoneustossa.

Liiton johtamisessa oli 1960-luvun lopulta alkaen yli kymmenen vuotta ongelmia. Esimerkiksi vuoden 1968 lopulla ei liitolla ollut vakinaista toimihenkilöä lainkaan. Syyinä tähän oli vaikea taloudellinen tilanne.

Pieni Pohjois-Satakunnan Nuorisoseurojen Keskusseura oli sinnitellyt läpi sotavuosienkin elossa ja toimivana. Varsinkin Karvian nuorisoseurassa oli sotienkin aikana virkeää puuhaa – sen naisvoimistelijain toiminta herätti positiivista huomiota ympäröivissä seuroissa vilkkauksellaan. Keskusseuralla oli toimisto Kankaanpäässä. Sieltä käsin singahteli oma lehtikin vuonna 1944 ilmestymisensä aloittanut tiedotuslehti Kipinäinen. Se ilmestyi jopa neljäkin kertaa vuodessa.

Vuosi 1969 oli käännteentekevä: tuona vuonna Pohjois-Satakunnan Nuorisoseurojen Keskusseura ry eli Pohjois-Satakunnan Nuorisoseura lakkasi olemasta, ja sen seurat liittyivät uudesti ristittäväan eteläiseen piiriin. Näin siis 5. päivänä kesäkuuta 1969 perustettiin uusi yhteisliitto, nimeltä Satakunnan Nuorisoseurojen Liitto. "Kauan vireillä ollut ajatus yhden keskusseuran saamiseksi Satakuntaan on toteutunut, kun Satakunnan Nuorisoseurain Liitto ja Pohjois-Satakunnan Nuorisoseurojen Keskusseura fuusioituivat yhdeksi maakunnalliseksi liitoksi", todettiin julkilausumassa. Pohjoisten seurojen tiedottaja Kipinäinenkin kuoli. Viimeisen numeron ilmestymispäivä oli 19.12.1969, ja toimituksen mieliala oli jäähyväiskirjoituksesta päätellen alakuloinen. Allekirjoittaja Touko (Collander) totesi: "Lehdet ovat nyt toisenlaisia..." Toinen aika oli todellakin tulollaan.

Liiton kireä taloudellinen tila jatkui pitkään todella pahana. 1970 – 80-luvuilla liitto vetosi jäsenseuroihinsa, ja esimerkiksi Nihattulan ja Karvian nuorisoseurat pitivät iltamat keskusseuran tukemiseksi. Varojen puute ja tuloa tuottavien toimintamuotojen etsintä ovat jatkuvasti leimanneet viime vuosikymmeninä Satakunnan Nuorisoseurojen Liiton olemassaoloa.

Eteläpuiston toimistotiloista Liitto pääsi muuttamaan vuonna 1986 Antinkatu 9:ään, joka tila ostettiin omaksi. Toisessa kerroksessa sijaitsevana huoneusto kuitenkin oli

epäkäytännöllinen. Vuonna 2005 hankittiin nykyinen Hallituskatu 6:n huoneusto katutasosta, erinomaiselta paikalta Porin sydäimestä. Se on ohikulkijoiden helposti poikettavissa ja näkösilällä, ja talkootyöllä kauniiksi remontoituna myös miellyttävä työ- ja kokousympäristö.

JULKAISUTOIMINTA

Vanha Satakunnan Nuorisoseurain Liitto painatti aikanaan melko määrän julkaisuja, täynnä arvokasta perinnettä ja mielenkiintoista asiaa.

Ainakin seuraavat ovat tiedossa:

- Piirileikkilaulukokoelma 1900-luvun alussa
- Nuori Satakunta –albumit I, II, III, IV, viimeisin 1930-luvulla
- Vanhaa Satakuntaa – lähes 700-sivuinen kotiseutukirja, painettu?

- Nuori Satakunta –lehti (perustettu 1933) ilm. ainakin 1960-luv. vielä
- Satakunnan Joulu (ilm. ainakin 1944)
- Satakunnan nuorisoseuratyötä 1882 – 1947 (1947)

- 40 vuotta nuorisoseuratyötä Pohjois-Satakunnassa (1949, P-S keskuss. julk.)
- Kipinäinen-lehti (1944 – 1969)

- Satakuntalaisia kansallispukuja (1985) , julk. nykyinen keskusseura

SUURET SATAKUNTALAISET KANSANJUHLAT

Auttamatta aika on pelannut alkuperäistä nuorisoseura-aatetta paitsioon. Samanlaista valtavaa vaikutusta ei nuorisoseuroilla ja niiden piirijärjestöllä ei enää tänä päivänä Satakunnassakaan ole kuin takavuosisikymmeninä, vaikka toisella sadalla mennään vielä sentään elossa ja aika virkeästi.

Valtavin näyttö nuorisoseurojen yhteisöllisestä toiminnasta olivat noin 80 vuoden ajan Satakunnan Laulujuhlat. Niiden merkitys taloudellisen tuoton lähteenä myös keskusseuralle oli aivan ratkaiseva.

Ensimmäinen näyte näistä mahtavista kansanjuhlista oli Satakunnan nuorisoseurojen kesäjuhla Kiukaisissa vuonna 1897. Seuraavana vuonna (1898) pidettiin Satakunnan Nuorisoseurain Liiton kesäjuhla Kokemäellä. Tässä tilaisuudessa jo järjestettiin myöhemmille laulujuhille tyypillisiä kilpailuja. Lajit olivat tällä ensimmäisellä kerralla melko erikoisia nykyajan näkökulmasta katsoen: ampuminen, polkupyörällä ajo, keihäänheitto, langan kerintä, sadun kerronta ym.

Laulujuhlat siis kehittyivät nuorisoseurojen yhteisistä kesäjuhlista maakunnallisiksi suurtahtumiksi. Paljon työtä ja vaivaa vaatineitten suurjuhlien järjestäminen katsottiin kuitenkin etuoikeudeksi, ei velvollisuudeksi. Niissä oli arvokkuutta ja isänmaallista henkeä. Laulujuhlien puitteet olivat aina suurelliset: tarvittiin laaja kenttä, laululava, komea koristeltu

juhlaportti ja tietenkin juhlahuoneusto, useimmiten paikallisen nuorisoseuran talo. Suunniteltiin ja julkaistiin juhلامerkki – se oli paperinen – painettiin juhlaohjelmalehtinen, tehtiin juhlaiviiri. Usein sepitti joku tunnettu sananiekka juhlarunon tilaisuuden kunniaksi. Liput liehuivat ja kansallispuvut loistivat kirjavissa väreissään. Tavallisimmin laulujuhla oli kaksipäiväinen, joskus jopa kolme päivää kestävä. Laajaan ohjelmaan piti alkuaikoina kuulua ehdottomasti raittiuspuhe.

Alkuun juhlaa nimitettiin Satakunnan soitto-, laulu- ja urheilujuhla. Vuoden 1936 jälkeen vakiintui nimitykseksi Satakunnan Laulujuhlat. Aluksi tosiaan juhlien päämääränä oli laulutaidon kohotus, mutta sitten rinnalle tulivat soittoharrastus, erityisesti puhaltimet, konsertit, kuorolaulu ja näytelmät. Oli puheita, esitelmiä, kilpailuja kiertopalkintoineen erityisesti eri urheilulajeissa sekä merkkituoksia.

Yleensä ulkoilmatilaisuudet, kesäaika kun oli, vetivät kansaa, jopa useita tuhansia kävijöitä. Kansantanssiryhmät kuuluivat ilman muuta asiaan ja tietysti näyttävä juhlaohjelma lippuineen. Avajaisjuhlan arvokkaaseen ohjelmaan kuului usein nuorisoseurojen lippujen vihkimisiä. Ymmärrettävistä syistä laulujuhlien pitopaikat olivat useimmiten Satakunnan isoissa mahtipitäjissä. Niinpä liki 70 laulujuhlasta pidettiin Kokemäellä 8; Huittisissa, Eurassa ja Harjavallassa 5; Nakkilassa ja Luviolla 4; Kauvatsalla, Kiikassa, Ulvilassa, Kiukaisissa ja Vammalassa 3 kertaa. Kahdet laulujuhlat pidettiin Kiikaisissa, Suodenniemellä, Lapissa, Raumalla, Porissa sekä Säskylässä. Yhden kerran juhla järjestettiin Karkussa, Kyröskoskella, Tyrväässä, Punkalaitumella, Keikyässä, Eurajoella, Laviassa ja Köyliössä.

Rinnakkaisena toimijana myös Pohjois-Satakunnan nuorisoseurat juhlivat 1910-luvulta alkaen seurojen kesäjuhlia. Nimenä käytettiin uskollisesti Laulu-, soitto- ja urheilujuhlan otsaketta, vaikka erittäin suuri osa muuten Satakunnan laulujuhlia muistuttavasta ohjelmasta koostuikin näytelmäkilpailuista ja kansantanssinäytöksistä. Vuosina 1909 – 1948 juhla pidettiin 30 kertaa: Kankaanpäässä 7 kertaa, Pomarkussa, Ahlaisissa, Karviassa ja Merikarvialla 3 kertaa, Söörmarkussa, Honkajoella, Jämijärvellä ja Siikaisissa 2 kertaa sekä Pohjois-Parkanossa, Parkanossa ja Kihniössä kerran.

Muutaman vuoden tauon jälkeen Pohjois-Satakunnan Nuorisoseurojen Soitto-, laulu- ja urheilujuhlat pantiin taas pystyyn joka vuosi alkaen vuodesta 1952 vuoteen 1968 aina keskusseurojen yhdistymiseen saakka. Karviassa laulujuhlahenki eli pisimpään, ja siellä kansanjuhla järjestettiin kokonaista 4 kertaa. Ahlaisissa, Kankaanpäässä ja Ikaalisissa ne tehtiin 2 kertaa sekä kerran Kihniössä, Pomarkussa, Honkajoella, Lyttylässä, Pohjois-Parkanossa ja Siikaisissa.

Kesäisten laulujuhlien toimintaan innostava ja näyttöihin kannustava vaikutus näkyi siinä, että seurojen johtokunnat yleensä päättivät nimenomaan pyytää juhlaa järjestettäväkseen. Sitä ei määrätty piiristä käsin.

Piirien yhdistyttyä vuonna 1969 Punkalaitumen Kanteenmaan nuorisoseura Veljeys järjesti koko laajan maakunnan yhteiset laulujuhlat vuonna 1970. Tämä oli viimeinen ponnistus. Mutta todisteena syrjäisten seutujen kyvystä säilyttää viimeksi ihanteitten ja perinteiden rippeet pohjoinen Karvia järjesti vielä kerran Laulu-, soitto- ja urheilujuhlat kesällä 1979!

Sitten 15 vuoden kuluttua Huittisissa oli vielä laulujuhla, ja koko perinteen 100-vuotismuiston kunniaksi Rauma järjesti vihonviimeisen laulujuhlan vuonna 1997. Satavuotiaana laulujuhlainnostus lopullisesti kuoli.

Ikaalisten Sata-Häme soi –juhla oli katsottava laulujuhlaperinteen kantajaksi, mutta nimenomaan maakunnallista henkeä nostattavaksi kansanjuhlaaksi siitä ei ollut. Satakunnan Nuorisoseurojen Liitto oli SHS juhlien järjestäjäyhteisönä vuosina 1972-1997. Samaa aatteellisesti yhdistävää foorumia, kuin kesäjuhla-laulujuhlat aikanaan olivat molemmissa piireissä, ei ole ilmaantunut. Juhlien kuolema on merkinnyt myös lisääntyntä taloudellista ahdinkoa piirijärjestöille.

ENTÄ NYT?

Nuorisoseuraliikkeen aatteellinen sisältö on haalistunut ja jäänyt lipunkantajilta 1970-luvulta lähtien, vaikka yksittäiset seurat ovatkin toimineet vilkkaasti. Esimerkiksi Satakunnan Nuorisoseurojen Liiton järjestämät näytelmäkilpailut lakkasivat 1980-luvun puoliväliin mennessä, samalla kun seurojen näytelmätoiminta pyrki tyrehtymään ja jäi muutamien seurojen erityisharrastukseksi (esimerkkeinä Karvian, Kankaanpään, Nakkilan ja Ulvilan seurat).

Iltamien järjestäminen myös lakkasi 1980-kuvulle tultaessa. Itse iltama-sanakin on saanut vanhahtavan leiman ja kuulostaa melkein koomiselta nykyihmisen korvaan.

Tilalle on toki tullut jotain. Esimerkkinä uudemmissa toiminnoista on lentopallo- ja salibandyharrastus: monet seurat osallistuvat Suomen Nuorisoseurojen Liiton valtakunnallisiin kisoihin, joista lentopallokisat on järjestetty myös Satakunnan piirin vaikutusalueella. Nuorisoseurat ovat pyrkineet pysymään harrastustoiminnassa ajan hermolla.

Teatteri- ja tanssi- sekä tanhutoimintaa tukee piireineen kansalais- tai työväenopisto monella paikkakunnalla. Sillä tavoin nuorisoseurat ovat saaneet yhteistyökumppanin.

Teatteritoiminnassa Ramppikuume-valtakunnalliset nuorisoteatteripäivät Kankaanpäessä ovat olleet jo vuosikymmenen piirin teatteritoiminnan päätapahtuma.

Keskusseuran kurssitoiminnan jatkajana ovat nykyiset avaintoimijakurssit, tanssinohjaajakurssit sekä teatteriohjaaja- ja näyttelijäntäytön kurssit, joita liitto tarjoaa alueensa seuroille. Moni kurssi tosin jää osanottajilta, koska ilmeisesti nykyihmisen huomiosta ja energiasta taistelee kovin usea taho.

Kiertokirjeitten ja kiertävien neuvojien tilalla toimivat sähköposti ja internet kotisivuineen.

LOPUKSI

Vuonna 1970 kansliapäällikkö Heikki Hosia puhui Punkalaitumen laulujuhilla tähän tapaan: “Hyvinvointivaltiossa ei korkean elintason saavuttamisen jälkeen osatakaan siirtyä henkisten arvojen alueelle. Ei ole kutsuvaa päämäärää, ei ihanteita, ei palvelevan rakkauden mieltä. Inhimillisen persoonallisuuden lopullinen häviö on edessä. Olemassaolo ilman henkistä kulttuuria ei ole elämää, se on pystyyn kuolemista. Siitä on eettisen kasvatuksen meidät pelastettava.” Noiden sanojen lausumisesta on kulunut jo lähes 40 vuotta. Marraskuun 7. päivä Tuusulan Jokelassa avasi ehkä viimeisenkin sokean silmät näkemään, mikä henkinen hätä nuorisoa piinaa.

Hyvä ihminen ja kunnon kansalainen on edelleen se ihanne, jonka varassa maailma seisoo. Nuorisoseuraliikkeen, satakuntalaisenkin, alkaja ja isä Santeri Alkio on kirjoittanut yli sata vuotta sitten toden sanan, tänä vuonna 2007 todemman kuin koskaan: “Nuoria ei saa jättää yksin. Mitä useampia sivistyneitä ja elämäkoulun opettamia ihmisiä on nuorten mukana selittämässä elämäkysymyksiä, sitä rehevämmäksi heidän henkinen kasvunsa virkistyy.”

Lämpimän ja välittävän yhteisöllisyyden valonsäteitä epävarmuuden ja epätoivon pimeyteen – siinä on nuorisoseuraliikkeelle tehtävää Satakunnankin nykypäivässä ja tulevaisuudessa.